

УДК 81'25:001.89:81'373.46

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/86-4-3>**Світлана ДОРОШЕНКО,***orcid.org/0000-0002-6535-4788*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри українознавства, культури та документознавства
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»(Полтава, Україна) *doroshenko_s_m@ukr.net***Людмила ДЕРЕВ'ЯНКО,***orcid.org/0000-0001-6271-6571*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри українознавства, культури та документознавства
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»(Полтава, Україна) *derevyanko.adyl@gmail.com*

ПРИЧИНИ ПОРУШЕННЯ МОВНИХ НОРМ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У статті досліджено особливості перекладу науково-технічної термінології як важливого аспекту фахового мовлення. Автор аналізує способи передачі термінів з англійської мови українською: прямий переклад, калькування, транслітерація, транскрипція, описовий переклад (експлікація), адаптація та пошук повного лексичного еквівалента. Зазначено, що правильний вибір перекладацької стратегії залежить від контексту, галузевої специфіки та рівня усталеності терміна в мові перекладу. Водночас підкреслюється, що поняття термінологічної норми тісно пов'язане з мовною нормою, адже основою будь-якої національної терміносистеми є літературна мова. Автор звертає увагу на нормативний аспект термінології: формальну правильність терміна і точність його змістового наповнення. Значну увагу приділено аналізу причин типових помилок, які виникають під час перекладу, зокрема – міжмовній інтерференції, калькуванню, неточному вживанню фахової лексики, а також використанню машинного перекладу без фахової редакції. У статті також розглянуто актуальність стандартизації й гармонізації термінології, зокрема у світлі діяльності Технічного комітету стандартизації науково-технічної термінології та розробки ДСТУ. Закцентовано увагу на етапах гармонізації термінології, зокрема ретельному аналізу національних стандартів у термінологічній площині, роботі з термінологією на рівні понять, перекладанні та пристосовуванні термінології, упровадженні згармонізованих стандартів на національному рівні.

Ключовим поняттям у перекладацькій практиці визначено контекст, що є цінним для вибору адекватного терміна, який відповідає граматичним, стилістичним і прагматичним вимогам тексту. У поле дослідження потрапили два різновиди контексту – вузький (мікроконтекст) та широкий (макроконтекст). Результатом стало обґрунтування важливості контекстуального підходу до перекладу.

Усвідомлено, що стандартизація та уніфікація української науково-технічної термінології не втрачають своєї актуальності до сьогодні.

Ключові слова: переклад, термін, мовна норма, термінологічна норма, стандартизація, міжмовна інтерференція, адаптація.

Svitlana DOROSHENKO,*orcid.org/0000-0002-6535-4788*

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of the Ukrainian Studies, Culture and and Documentation
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»(Poltava, Ukraine) *doroshenko_s_m@ukr.net***Liudmyla DEREVIANKO,***orcid.org/0000-0001-6271-6571*

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of the Ukrainian Studies, Culture and and Documentation
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»(Poltava, Ukraine) *derevyanko.adyl@gmail.com*

CAUSES OF LINGUISTIC NORM VIOLATIONS IN THE PROCESS OF TRANSLATING SCIENTIFIC AND TECHNICAL TERMINOLOGY

The article explores the peculiarities of translating scientific and technical terminology, which is a key aspect of professional discourse. The author analyzes various methods of translating terms from English into Ukrainian, including direct translation, calquing, transliteration, transcription, descriptive translation (explication), adaptation, and the search for a full lexical

equivalent. It is emphasized that the choice of translation strategy depends on the context, the specificity of the field, and the degree of terminological standardization in the target language. The study highlights the close connection between terminological and linguistic norms, as the foundation of any national terminology system is the literary language. Particular attention is paid to the normative aspect of terminology, namely the formal correctness and semantic precision of terms. The article examines common translation errors such as interlingual interference, excessive calquing, inaccurate use of specialized vocabulary, and unedited machine translation. The relevance of standardization and harmonization of terminology is also discussed, with reference to the work of the Technical Committee for Standardization of Scientific and Technical Terminology and the development of national standards. The article focuses on the stages of terminology harmonization, including a thorough analysis of national standards in terms of terminology, working with terminology at the level of concepts, translation and adaptation of terminology, and implementation of harmonised standards at the national level.

The key concept in translation practice is the context, which is valuable for choosing an adequate term that meets the grammatical, stylistic and pragmatic requirements of the text. Two types of context were included in the study: narrow (microcontext) and broad (macrocontext). The result was a substantiation of the importance of the contextual approach to translation.

It is realised that the standardisation and unification of Ukrainian scientific and technical terminology is still relevant today.

Key words: translation, term, language norm, terminological norm, standardization, interlingual interference, adaptation.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації сучасного світу питання перекладу залишається однією з найактуальніших лінгвістичних проблем, особливо якщо йдеться про переклад науково-технічних термінів. Стандартизація та уніфікація української науково-технічної термінології не втрачають своєї актуальності до сьогодні. Попри велику кількість перекладних термінологічних словників, укладених ДСТУ термінів та визначень з різних галузей знань, є чимало проблем, пов'язаних з дотриманням мовних норм у процесі перекладу науково-технічних термінів, які потребують особливого підходу. Це пов'язано з тим, що терміни є динамічними одиницями мови, які стрімко розвиваються, їх активно використовують фахівці різних галузей. Перекладачі стикаються з низкою труднощів, оскільки точне передавання змісту термінів неможливе без знань щодо їхнього походження, класифікації, функціонування та специфіки перекладу.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики та перекладознавства значну увагу приділяють удосконаленню процесу перекладу термінів у професійній комунікації, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Аналіз досліджень. Лінгвістичні особливості терміна, його природу, вимоги до нього досліджували багато науковців, зокрема Т. Панько, Л. Симоненко, Д. Бабич, А. Дьяков, Н. Білозерська, І. Кочан та інші. Упродовж останнього десятиліття проблемами перекладу термінів переймається чимало лінгвістів. Значна частина досліджень присвячена аналізу способів перекладу термінів різних галузей (Н. Бідненко, Л. Білозерська, В. Карабан, Т. Кияк, І. Корунець, А. Міщенко, К. Сухенко, Д. Фурт, В. Шпак).

Мета статті – розглянути причини порушень мовних норм у процесі перекладу науково-технічних термінів українською мовою.

Виклад основного матеріалу. Фахові мови вирізняються наявністю спеціалізованої лексики (термінології), яка формується відповідно до потреб конкретної професійної сфери. Хоча термінологія має власну специфіку, вона водночас зберігає певні взаємозв'язки із загальноживаною лексикою, яка також інтегрується у фахове мовлення. Термінам притаманний «специфічний унормований тезаурус, типові граматичні й синтаксичні конструкції у типових для цього дискурсу текстах» (Міщенко, 2013: 177).

Існують різні способи перекладу термінів:

- прямий (буквальний) переклад застосовують, коли структура терміна в мові-джерелі збігається з відповідником у мові перекладу;

- калькування – це передавання терміна шляхом дослівного перекладу його складників (software engineering – інженерія програмного забезпечення, discontinuity – припинення діяльності, provision – постачання, temporary difference – тимчасові різниці);

- транслітерація, яку використовують для передавання нових або ще не усталених термінів, особливо власних назв або брендів; транскрипція (звукове передавання іншомовного слова, що зазвичай застосовують до термінів, які не мають відповідника) бурглері (burglary), фелонія (felony), гендер (gender), девіантність (deviance), стратифікація (stratification), а також численні латинські вирази: ад хок (ad hoc), де факто (de facto), де юре (de jure). (Фурт, 2018: 275);

- описовий переклад (експлікація) застосовують, коли термін не має усталеного еквівалента, тоді використовують такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли простий термін замінюють у мові перекладу словосполученням, яке адекватно передає його зміст (Карабан, 2004: 36);

- адаптація – це підбір відповідника, зрозумілого цільовій аудиторії, з урахуванням професійного й культурного контексту;

– пошук еквівалента – сталою мовною відповідника, що цілком відповідає значенню вихідного слова. Це завдання часто є непростим, оскільки чимало термінів виникли нещодавно й не завжди мають точні відповідники в українських реаліях. На думку В. Карабана, важливо вміти добирати адекватні відповідники рідною мовою та розширювати знання щодо існуючих термінів-еквівалентів (Карабан, 2004: 28).

Відповідність терміна нормам певної мови – одна з основних вимог, які ставлять до нього більшість мовознавців. На думку дослідників, мовна норма – це сукупність мовних засобів, що відповідають системі мови і сприймаються її носіями як зразок суспільного спілкування у певний період розвитку мови й суспільства (Українська мова, 2000; 387). Отже, поняття термінологічної норми тісно пов'язане з поняттям норми мовної, оскільки базою будь-якої національної термінології є конкретна національна літературна мова.

Проте норма термінологічних одиниць має свої особливості, зумовлені більшою стабільністю та інформаційною насиченістю термінів порівняно зі словами загальнолітературної мови. У термінології норму розуміють, з одного боку, як нормативність форми терміна, а з іншого – як нормативність його змісту. Таким чином, нормативний аспект у термінології пов'язаний з мовною правильністю утворення та вживання термінів, адже без цього не можна забезпечити загальну повноцінність як окремого терміна, так і всієї терміносистеми.

У процесі перекладу науково-технічної літератури особливу увагу слід приділяти точності термінології та дотриманню мовних норм. Проте на практиці нерідко виникають порушення, зумовлені як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками. Серед найпоширеніших причин – відсутність усталеної термінологічної бази, буквальный переклад, міжмовна інтерференція, недостатнє володіння спеціалізованою лексикою та застосування машинного перекладу без фахової редакції. Такі порушення не лише ускладнюють сприйняття тексту, а й можуть призвести до викривлення змісту, що є особливо критичним у галузях, де точність формулювань має принципове значення. У цьому контексті дослідження еквівалентності термінів і шляхів її досягнення набуває особливої актуальності.

Говорячи про відсутність усталеної термінології, ми зважаємо на те, що на сучасному етапі розвитку термінології багато проблем, які стосувалися нормування спеціалізованої лексики, були розв'язані, однак питання стандартизації термінології, тобто вироблення термінів-еталонів, тер-

мінів-зразків, усе ж залишається актуальним. Ще 1992 року в Україні був організований Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології, метою якого була стандартизація термінології різних галузей. Результатом його діяльності став розроблений у 2000 р. ДСТУ 3966-2000 «Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять», що 2009 року отримав нову редакцію. Окрім розроблення стандартів, ТК СНТТ здійснює експертизу проєктів стандартів на системність понять і дотримання вимог ДСТУ 3966-2009, а також на дотримання норм автентичної української мови та тенденцій розвитку української термінології і фахової мови. Проте на сьогодні ми, на жаль, не маємо ДСТУ на терміни та визначення понять для всіх галузей науки і техніки, а деякі, що були розроблені у 2000 р., є вже застарілими. Крім того, для перекладачів зараз актуальною є ще й проблема гармонізації термінології у процесі стандартизації, що виникає через різницю в розвитку понять і термінів у різних мовах та контекстах. Схожість термінів на рівні означень не завжди експлікує однаковість понять, що може призводити до помилок і непорозумінь. Гармонізування починають з узгодження понять і поступово переходять до узгоджування термінів, що є важливою частиною стандартизації. Аналізуючи етапи гармонізації, дослідники передусім акцентують увагу на такому:

- 1) ретельний аналіз національних стандартів у термінологічній площині, уживання сучасної української мови порівняно з європейськими та міжнародними стандартами (вивчення змісту стандартів, визначання основних розбіжностей у поняттях і термінах, з'ясування, яким чином ці розбіжності можуть вплинути на взаєморозуміння та правильне застосування стандартів на практиці);

- 2) робота з термінологією на рівні понять, адже вивчення змісту стандартів, визначання основних розбіжностей у поняттях і термінах, а також аналізування того, яким чином ці розбіжності можуть вплинути на взаєморозуміння та правильне застосування стандартів на практиці;

- 3) перекладання та пристосовування термінології. Водночас важливо не лише перекладати терміни з однієї мови іншою, а й враховувати культурні, соціальні та економічні особливості сучасної України, що можуть впливати на сприйняття і розуміння цих термінів;

- 4) упровадження згармонізованих стандартів на національному рівні. Ідеться про пристосовування національних нормативно-правових актів і навчання персоналу, який буде застосовувати ці

стандарту на практиці. Важливим аспектом цього процесу є належний моніторинг й оцінювання ефективності впроваджених стандартів, що дає змогу виявляти та усувати можливі недоліки й розбіжності (Олійник, 2024: 44).

Для перекладачів фахових текстів основне завдання – це якомога точніше передати значення термінів. Серед основних вимог, які ставлять до будь-якого терміна, є наявність дефініції (лаконічного визначення, яке чітко передає зміст поняття). Під час перекладу терміна слід ураховувати такі важливі його ознаки, як точність, прагнення до однозначності у межах однієї терміносистеми.

Часто перекладачі без достатньої фахової підготовки просто перекладають терміни «слово в слово», порушуючи мовні, стилістичні або термінологічні норми. Зокрема, назви процесів в українській мові передаються віддієслівними іменниками із словотвірним значенням узагальненої дії, що творяться за допомогою суфіксів: -анн(я), -инн(я), -енн(я), -інн(я), які приєднуються до повної основи (*постачати – постачання, примножити – примноження, ствердити – ствердіння, випробувати – випробування*) або до усиченої: *зіткнутися – зіткнення, стягнути – стягнення* (пор.: *стягувати – стягування*). Саме ця група іменників зберігає категоріальну семантику дієслова. Вони здатні вказувати на такі ознаки дії, як завершеність чи незавершеність, одно- чи багаторазовість, повторюваність тощо, тобто ознаки категорії виду. Інший спосіб утворення віддієслівних іменників – додавання суфіксів зі значенням процесу оброблення: -к (*нарізка*); -j(а) (*забуття*); -ин(а) (*біганина*); -б(а) (*сівба*). Віддієслівні іменники, утворені в такий спосіб, повністю втрачають категоріальні ознаки дієслова (Корнейко І., Пилипенко М., 2013: 39).

Вплив структури вихідної мови (англійської, німецької тощо) призводить до калькування, граматичних чи синтаксичних порушень. Інтерференцію розуміють як взаємодію мовних систем у ситуаціях двомовності, яка виникає або під час контакту між мовами, або в процесі вивчення нерідної мови. Вона проявляється у відхиленнях від норм і системи іншої мови під впливом рідної або навпаки. Коли вивчаємо іноземну мову, завжди намагаємося знайти схожість чи відмінності в структурі мови для кращого пояснення помилок на розбіжностях чи кращого засвоєння матеріалу на зіставленні схожостей мовних структур. У процесі професійно орієнтованої міжкультурної комунікації та перекладу метою є донесення інформації до читача якомога природнішим способом, з використанням усіх для цього відомих стилістичних, граматичних, лек-

сичних, лексико-граматичних засобів. Міжмовна інтерференція теж є засобом для досягнення адекватності перекладу. Інтерференція виконує певну функцію у процесі перекладу, тому вона може бути також і функціональною. Функціями є: 1) досягнення когерентності тексту (про це у наступному розділі); 2) забезпечення адекватності перекладу; 3) збагачення мови новими стилістичними й лексичними засобами, заповнення лексичних лакун; 4) наближення національних культур (Єфименко, 2019: 9).

У перекладацькій практиці контекст є також одним із ключових понять, адже саме він істотно впливає на процес тлумачення та розуміння тексту. Під контекстом зазвичай мають на увазі мовне оточення, у якому вживається певна лінгвістична одиниця. У межах цього поняття виділяють два основні різновиди: вузький (мікроконтекст) та широкий (макроконтекст). Вузький контекст охоплює оточення мовної одиниці в межах одного речення, тоді як широкий виходить за межі речення і може охоплювати кілька речень, абзац або навіть увесь текст. Саме завдяки аналізу контексту перекладач має змогу правильно обрати відповідник, який не лише зберігає граматичну та смислову цілісність, але також відповідає стилістичним вимогам тексту та несе потрібне прагматичне навантаження.

Однією з причин помилок під час перекладу є використання машинного перекладу, наприклад, Google Translate, зокрема без участі людини часто створює конструкції, що суперечать нормам цільової мови. Вихідний текст буває незрозумілий для системи автоматизованого перекладу, а це є первинним етапом процесу перекладу і основою його правильного та коректного відтворення іншою мовою. До найбільш типових помилок, характерних для автоматизованого перекладу, можна віднести такі: неправильне визначення частини мови, неправильний переклад дієслівних форм, прийменників, зворотів (Колесниченко, 2018: 135).

Ще однією причиною низької якості машинного перекладу є помилки, що виникають через некоректне розпізнавання омонімічних граматичних форм під час перекладу з англійської мови українською. Такі помилки здебільшого спричинені неточним алгоритмічним аналізом синтаксичних зв'язків у реченні, зокрема – неправильним тлумаченням дієслівних форм різного часу (майбутнього, минулого, теперішнього) та іменникових конструкцій. Крім того, система недостатньо враховує контекст, що також негативно впливає на якість перекладу (Колесниченко, 2018: 136).

Висновки. Наявність специфічної термінології, що є ознакою будь-якої професійної мови, робить процес перекладу науково-технічних текстів особливим явищем. Використовуючи різноманітні види перекладу (буквальний переклад, калькування, транслітерація, транскрипція, описовий переклад, адаптація, пошук еквівалентів), перекладачі намагаються

точно, однозначно й доступно передавати зміст оригінального тексту мовою одержувача. Порухення термінологічних норм під час перекладу зумовлюють міжмовна інтерференція, відсутність усталених термінів, невмотивоване калькування, недостатня компетентність перекладача або необґрунтоване використання машинного перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бідненко Н. П. Науково-технічний переклад з англійської мови. Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет Альфреда Нобеля, 2014. 243 с.
2. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад: навч. посібн. Вінниця: Нова книга, 2010. 232 с.
3. Єфименко Т. М. Явище міжмовної інтерференції в процесі перекладу. *Науковий фаховий журнал "Закарпатська філологічна студія"*. Випуск 7. Том 2. 2019. С. 7 – 11.
4. Кальниченко О. А., Черноватий Л. М. Енциклопедія перекладознавства. Handbook of Translation Studies. Т. 1. Вінниця: Нова Книга, 2020. 560 с.
5. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. *Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми*. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
6. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Теорія та практика перекладу (німецька мова). Вінниця: Нова книга, 2006. 592 с.
7. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу: навч. посібн. Вінниця: Нова книга, 2001. 290 с.
8. Колесниченко А. В., Жмаєва Н. С. Граматичні труднощі автоматизованого перекладу науково-технічної літератури. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2018. № 27. С. 134 – 141.
9. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ: Юніверс, 2003. 165 с.
10. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник 5-те вид., виправ. і допов. Вінниця: Нова Книга, 2017. 448 с.
11. Корнейко І., Пилипенко М. Україномовні терміни із процесуальними значеннями. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2013. № 765. С. 38 – 42.
12. Кучер З. І., Орлова М. О., Редчиць Т. В. Практика перекладу: навч. посібн. Вінниця: Нова книга, 2013. 502 с.
13. Міщенко А. Л. Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу: монографія. Вінниця: Нова книга, 2013. 448 с.
14. Олійник Н. Гармонізація термінів національних стандартів: виклики та перспективи. *Проблеми української термінології: зб. наук. праць XVIII Наук.-практ. конф. (м. Львів, 3–5 жовт. 2024 р.)*. Львів, 2024. С. 43 – 47.
15. Сухенко К. М. Лексичні проблеми перекладу. Київ: Вид-во Київ. ун-ту, 2000. 124 с.
16. Українська мова. Енциклопедія. К.: Вид-во „Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2000. 752 с.
17. Фурт Д. В. Способи перекладу термінів українською мовою з англійської. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2018. Вип. 17. С. 272–281.
18. Шпак В. К. Основи перекладу: граматичні та лексичні аспекти: навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 310 с.

REFERENCES

1. Bidnenko N. P. (2014) Naukovo-tekhnichnyi pereklad z anhliiskoi movy. [Scientific and technical translation from English] Dnipropetrovsk: Dnipropetrovskiy universytet Alfreda Nobelia. 243 p. [in Ukrainian].
2. Bilozerska L. P., Voznenko N. V., Radetska S. V. (2010) Terminologhiia ta pereklad. [Terminology and translation] Vinnytsia: Nova knyha. 232 p. [in Ukrainian].
3. Yefymenko T. M. (2019) Yavysche mizhmovnoi interferentsii v protsesi perekladu. [The phenomenon of interlingual interference in the translation process] Zakarpatski filolohichni studii. 7 (2), 7–11. [in Ukrainian].
4. Kalnychenko O. A., Chernovaty L. M. (2020) Entsyklopediia perekladoznavstva. Handbook of Translation Studies. [Encyclopedia of Translation Studies. Handbook of Translation Studies] 1. Vinnytsia: Nova knyha. 560 p. [in Ukrainian].
5. Karaban V. I. (2004) Pereklad anhliiskoi naukovo i tekhnichnoi literatury. [Translation of English scientific and technical literature] Vinnytsia: Nova knyha. 576 p. [in Ukrainian].
6. Kyiak T. R., Naumenko A. M., Ohui O. D. (2006) Teoriia ta praktyka perekladu (nimetska mova). [Theory and practice of translation (German language)] Vinnytsia: Nova knyha. 592 p. [in Ukrainian].
7. Kovalenko A. Ia. (2001) Zahalnyi kurs naukovo-tekhnichnoho perekladu. [General course of scientific and technical translation] Vinnytsia: Nova knyha. 290 p. [in Ukrainian].
8. Kolesnichenko A. V., Zhmaieva N. S. (2018) Hramatychni trudnoshchi avtomatyzovanoho perekladu naukovo-tekhnichnoi literatury. [Grammatical difficulties of automated translation of scientific and technical literature] Naukovyi visnyk PNPu im. K. D. Ushynskoho. 27, 134–141. [in Ukrainian].
9. Koptilov V. V. (2003) Teoriia i praktyka perekladu. [Theory and practice of translation] Kyiv: Yunivers. 165 p. [in Ukrainian].

10. Korunets I. V. (2017) *Teoriia i praktyka perekladu (aspektnyi pereklad)*. [Theory and practice of translation (aspect translation)] 5th ed., rev. and ext. Vinnytsia: Nova knyha. 448 p. [in Ukrainian].
11. Korneiko I., Pylypenko M. (2013) *Ukraïnomovni terminy iz protsesualnymy znachenniamy*. [Ukrainian terms with procedural meanings] *Visnyk Nats. un-tu «Lvivska politehnika»*. *Problemy ukraïnskoï terminolohii*. 765, 38–42. [in Ukrainian].
12. Kucher Z. I., Orlova M. O., Redchyts T. V. (2013) *Praktyka perekladu*. [Translation practice] Vinnytsia: Nova knyha. 502 p. [in Ukrainian].
13. Mishchenko A. L. (2013) *Linhvistyka fakhovykh mov ta suchasna model naukovo-tekhnichnoho perekladu*. [Linguistics of professional languages and the modern model of scientific and technical translation] Vinnytsia: Nova knyha. 448 p. [in Ukrainian].
14. Oliinyk N. (2024) *Harmonizatsiia terminiv natsionalnykh standartiv: vyklyky ta perspektyvy*. [Harmonization of national standards' terms: challenges and prospects] *Problemy ukraïnskoï terminolohii: zb. nauk. prats XVIII Nauk.-prakt. konf. (Lviv, October 3–5, 2024)*. Lviv. 43–47. [in Ukrainian].
15. Sukhenko K. M. (2000) *Leksychni problemy perekladu*. [Lexical problems of translation] Kyiv: Vyd-vo Kyïv. un-tu. 124 p. [in Ukrainian].
16. *Ukraïnska mova. Entsyklopediia*. (2000) [Ukrainian language. Encyclopedia] Kyiv: Vyd-vo “Ukrainska entsyklopediia” im. M. P. Bazhana. 752 p. [in Ukrainian].
17. Furt D. V. (2018) *Sposoby perekladu terminiv ukraïnskoïu movoiu z anhliiskoi*. [Ways of translating terms into Ukrainian from English] *Filolohichni studii. Naukovyi visnyk Kryvorizkoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. 17, 272–281. [in Ukrainian].
18. Shpak V. K. (2007) *Osnovy perekladu: hramatychni ta leksychni aspekty*. [Basics of translation: grammatical and lexical aspects] Kyiv: Znannia. 310 p. [in Ukrainian].